

SOCIETAT

El bisbe Campins, restaurador de l'Església de Mallorca

El bisbe Pere Joan Campins va ser l'impulsor de la reforma de la catedral de Mallorca realitzada per Antoni Gaudí entre el 1902 i el 1914. La seva voluntat modernitzadora i el seu regionalisme l'han convertit en una de les figures més importants de la història de l'Església mallorquina. En el centenari de la seva mort, l'historiador Pere Fullana n'ha publicat la biografia definitiva: 'El bisbe arquitecte. Pere Joan Campins i Barceló (1859-1915)'.

Reportatge de Pere Antoni Pons

Ja feia més de quinze anys que la construcció del temple de la Sagrada Família estava en marxa sota la direcció d'Antoni Gaudí quan, el 20 de novembre del 1899, l'arquitecte català va rebre, a peu d'obra, la visita d'una comitiva molt especial. L'encapçalava el tot just consagrat bisbe de Mallorca, Pere Joan Campins, l'home que, un segle després de mort, és considerat una de les figures decisives de la història de l'Església mallorquina.

La visita al temple barceloní, en ple frenesí constructiu, va durar tres hores, i va servir perquè Gaudí i Campins es fascinessin mútuament. Al bisbe, el van impressionar el viu sentit de l'espiritualitat de l'arquitecte i la seva imaginació radiant; a l'arquitecte, el va sorprendre trobar un bisbe tan jove, de 40 anys, amb uns coneixements tan sòlids d'arquitectura i unes idees tan clares i ambicioses per al seu pontificat. D'aquella visita, Campins en va sortir amb una decisió presa: si mai aconseguia tirar endavant el projecte de restauració de la seu de Palma, la catedral de Mallorca, seria Gaudí l'encarregat de realitzar-la.

En efecte, tres anys després d'aquella primera trobada, Gaudí va desembarcar a Mallorca per emprendre una controvertida però brillant restauració en la qual treballaria fins al 1914, un any abans de la mort del bisbe. L'encàrrec de Campins a Gaudí era fer que la seu, iniciada el segle XIII per mandat del rei Jaume I, recobrés la seva esplendor gòtica, sepultada pels canvis introduïts durant el Renaixement i el Barroc, i així facilitar la participació dels fidels en les cerimònies litúrgiques i, alhora, fer més visible el vincle que unia el pastor amb els seus fidels. Gaudí va donar forma a la idea del bisbe omplint de llum el temple i netejant-ne l'espai interior. Va reobrir

els vitralls cegats, va buidar la nau central i va reubicar la càtedra bisbal, oculta rere un retaule barroc, a l'altar major, sobre el qual va col·locar un fastuós baldaquí amb forma de corona. L'ambició visionària del bisbe i la creativitat genial de l'arquitecte obraren el miracle.

Per commemorar els centenaris del final de la intervenció gaudiniana (1914) i de la mort del bisbe Campins (1915), el capítol de la catedral de Mallorca ha organitzat un doble Any Campins-Gaudí (2014-2015). La culminació d'aquestes commemoracions és l'aparició d'*El bisbe arquitecte. Pere Joan Campins i Barceló (1859-1915)*, una extensa i exhaustiva biografia de l'historiador Pere Fullana Puigserver, editada per Publicacions de la Catedral de Mallorca.

Destinat a fer grans coses

La Palma on va néixer Pere Joan Campins el 1859 era una ciutat portuària de províncies de poc més de 50.000 habitants, però en expansió demogràfica i amb un potent comerç marítim. En la seva família "de botiguers ciutadans amb formació i sensibilitat per les arts i la religió", hi havia diversos clergues i s'hi palpava un acusat sentit espiritual. Des que, a onze anys, va ingressar al seminari conciliar, el nen Campins va destacar per les seves qualitats. Segons el sacerdot i filòleg Antoni Maria Alcover, amic durant molts anys i un dels seus més estrets col·laboradors, el jove Campins era brillant i modest. També tenia una vocació segura, si bé els seus anys de preadolescència coincidirien amb diverses convulsions arreu d'Europa -la unificació italiana, les revoltes de la Comuna de París, l'enrobustiment del moviment obrer- que inquietaren molt l'Església. Escriu el biògraf Fullana que, en aquella època, "ser catòlic significava acceptar que calia un cert compromís públic".

El compromís de Campins va començar a prendre forma després de completar la seva formació a Salamanca i Toledo. De nou a Mallorca, el 1887 va ser designat rector del poble de Porreres. En certa manera, la seva activitat al capdavant de la parròquia porrerenca ja preludiava la que realitzaria com a bisbe, perquè va restaurar els principals referents de culte porrerencs, sobretot l'antic santuari de Montision. Amb tot, els grans projectes mai no feren que descuidés les tasques del dia a dia, la cura del ramat. Fullana recorda que, a Porreres, Campins va exercir de "rector evangelitzador" i que invariablement dedicava les tardes de diumenge a fer catequesi.

Un pastor audaç com un polític

Sense decebre mai les esperances que, des de sempre, s'havien dipositat en ell, →

A la pàgina 50, Campins fa d'amfitrió al Santuari de Lluc de l'arquebisbe de Saragossa, Juan Soldevila, el 6 de maig de 1913 (arxiu del santuari). A la pàgina 51, retrat oficial de Campins (Catedral de Mallorca, arxiu capitular, fons E). Sota aquestes línies, monument al bisbe, façana de l'església parroquial de Porreres. A la dreta, monument a Pere Joan Campins al Santuari de Lluc, obra d'A. Camps Fondi, aixecat per subscripció popular i inaugurat el 1920. A la pàgina 53, Campins presideix el XXV aniversari de la Coronació Pontifícia de la Mare de Déu, el 1909, al Santuari de Lluc (arxiu del santuari).

→ Campins esdevingué canonge magistral de la seu el 1893. D'allà a la cadira bisbal, només hi havia una passa. Amb la mort del bisbe Jacint Servera el 1897, el nom de Campins, que tenia el respecte i la confiança de molts personatges influents, tot d'una va començar a sonar per substituir-lo. Segons Fullana, "Campins era reservat, astut i molt bon polític, en el sentit que basava el seu lideratge en la diplomàcia i buscava entendre's amb quasi tothom".

La candidatura de Campins va tenir èxit gràcies als suports imbatibles del polític Antoni Maura, amb contactes a Madrid i a Roma, i del poeta Miquel Costa i Llobera. Amb tot, els sectors més integristes de l'església mallorquina i espanyola no veien amb bons ulls el seu tarannà dialogant i obert. Tampoc no els feia gràcia el seu regionalisme. Per contrarestar els atacs dels rivals, Campins va optar per ser consagrat a Madrid. Era

l'any 1898 i l'objectiu era escenificar un retorn triomfal a l'illa: el pastor és rebut fervorosament pel seu poble.

En aquest sentit, Fullana destaca un dels aspectes fonamentals de la personalitat de Campins i de l'actitud que va gui-

“LA SEVA ERA UNA MODERNITAT MOLT PRAGMÀTICA. SI EL MÓN ÉS AIXÍ, ENS HI HEM D'ADAPTAR”

ar el seu pontificat. "Sabia molt bé que vivia en un món on la gent anava al cine, a l'òpera, al teatre, a mítings polítics... Un món, per tant, on l'escenografia, la

manera com es presenten les coses, és fonamental. La seva era una modernitat molt pragmàtica. Si el món és així, ens hi hem d'adaptar, i treure'n un profit per a l'Església. Per això es presenta com a bisbe d'una manera tan teatral, per això vol que la reforma de la Seu reforci una litúrgia que connecti el bisbe amb els fidels i que sigui viscuda com una experiència commovedora, per això prepara un catecisme i un missal en el català de Mallorca, i per això també fa servir la premsa per fer propaganda de les seves idees... En el fons, la visió de Campins és la d'un polític modern", conclou l'autor d'aquesta biografia definitiva sobre una figura clau de la història de les Illes.

L'habilitat política del bisbe Campins sovint es va concretar en una ambigüïtat calculadament pragmàtica. Podia ser, alhora, molt monàrquic i espanyol i, també, molt regionalista, en part per convicció -va establir un pla d'estudis al

seminari que incloïa estudis de llengua catalana i d'història de Mallorca- i en part per reforçar l'autonomia del seu poder episcopal. Així mateix, sempre va procurar mantenir bones relacions amb els dos partits dinàstics de l'època, els liberals i els conservadors. De fons, hi ha sempre una mateixa idea: trobar un espai per als catòlics en el món modern. Això explica, diu Fullana, "que participés i col·laborés sovint amb les institucions, i que fos present en els grans esdeveniments de l'època. Va ser-hi quan posaren la primera pedra de l'Escola Graduada, quan obriren la primera Caixa d'Estalvis de l'illa, quan inauguraren el tren de Sóller, quan esbucaren les murades... Volia mostrar el seu suport a les idees i iniciatives modernitzadores que transformaven la societat".

Una visió global

Tot i que el seu pontificat no va estar

exempt de polèmiques i conflictes, tant amb els sectors més integristes de l'església com amb els republicans, federalistes i obreristes, Campins sempre va procurar tenir una visió global del seu treball. Volia una Església arrelada

CAMPINS VOLIA UNA ESGLÉSIA ARRELADA AL PAÍS, FORMADA PER CLERQUES MALLORQUINS

al país, formada sobretot per clergues mallorquins, una església que els fidels se sentissin com a pròpia. Per aconseguir-ho, a més de la restauració de la

seu, va voler dur a terme dos projectes més de molta envergadura. El primer era convertir el santuari de Lluc en "un símbol emocional i religiós de Mallorca, que unifiqués el sentiment de pertinença de tots els fidels mallorquins" -diu Fullana-; el segon va ser intentar crear a Cura, al Puig de Randa, allà on Ramon Llull va fer d'ermità i va rebre la il·luminació, una gran basílica de veneració lul·liana. Una mort prematura només li permeté de dur a terme la reforma simbòlica de Lluc, considerat actualment el cor espiritual de Mallorca.

Visionari i realista, diplomàtic però amb les idees clares, modest però ambició, el bisbe Pere Joan Campins tenia 56 anys quan va morir a Palma el dia 23 de febrer de 1915. Cent anys després, la seva personalitat complexa i les obres del seu pontificat no han fet més que guanyar en prestigi i interès. La biografia de Pere Fullana n'explica la importància. ●